

"O R I X E"-ri erantzun bidez.

Jaun agurgarri:

Eskerrikasko! Benetan atsegiña izan zait zure erantzun au, ustegabeko, baiña oso baitagarri zaidan kabian jo baitit kuak... Eskerrak zure kritika-saioetatik, eta ezten zirikatzaile izan dakidala bera, biok elburu bakarrera erakarri gaitzan gai-sakcuketa onek.

Ba-dut elkarrizketa au jarraitzeko asmo ta gogorik. Bai orixe! Baiña, tamalez, etzaizkit gauzak nai eran egokitu. Gaia, berez da gaitza, ta derriorez garamazki eztabaidakizuna sakondu ta zeazki aztertzeraz; lan ontarako, ordea, ez dut orain bear nuken ainbat beta. Ez dezaizuket zuzendu, beraz, oraingo ale ontan, zure eskutitzari legokion erantzunik. Ea urrengo batean itz egiten dugun.

Alaz ere, zure azken galdera-oartxo au ez nuke ikutu gabe utzi nai. Ni ez naiz nor ezer erabakitzeke, Jainkoari eskerrak ontarako ba-dugu Euskaltzaindi bat; baiña ba-ditut nere kolkoan aspalditik euskal-elerti ta idazleetzaz zenbait kezka nekegarri. Onoko galdera auek aurkezten badizkizut, ez da inor samintzearren, ene barnean argi egin dezaidazun baiño.

Ezkutukeri gabe aitor dezaizuket: nik ez ditut zenbait idazleen lanak ulertzen, edo askotan nekearen nekez iristen dut zerbait, ta ez idazleak lagundu ta erakarri nauelako, nere burua beartuaz baiño. Ba-dakit, oraintsu billera batean espezialista batek norbaiti erantzun ziona jaurtiko zaidana: "Ori, euskerarik ez dakizulako da..." Baiki, ala da. Baiña ori bera gertatzen zaie euskera ikasten urteak daramazkiten eta erri-errian bizi diran beste batzuei ere. Izenez aita nezazke auetakoak. Gaur-egun, eskola gabe gaudelarik bai aal dugu **IZAN BEAR LUKEN**, baiña iñun **EZ DAN** goiko euskera ori iñori eskatzeko eskubiderik?

Zertako geiago iakin nai dugu izate soil ortaz, igeskor orrezaz? Gauden orri begira begikaldu (intuitu) batez. Baiñan ez gaudela luzaro orri bakarrari begira. Begia iogun gure Eguzkiari ere. Geiago ezin iakin dezakegun ezkerro, ez gaitezen geiego egarritu izate ori aztertu naiean. Orrengaz, dakiguna baiñon ez dakiguna geiago da, mistikuak Iainkoarengaz diñotena, izate orri bere ezereostasun lainotsu ortan begiratzea atsegiñago zaida Homero ta Dante irakurtea baiño. Ba-dut asmo, noizbait ere ens ut sic [Larramendi'ren utsik orri] Oda bat egiteko. Neri poz aundia emaiten dida, orrezaz dakidan pixka dakidalako baiño, iakiteko daukadana geiago dalako. Eguzkiari begira berez bere luzaro ezin egon gaitezen ezkerro, ilargi ori bederen begira iogun, ierraiñua nondik datorkion ahantzi gabe.

Ez dakit zer iritziko diozun nere Metafisikari; baiñan oiñarri ona dala nago euskeraz izanduna ta izateduna, ots, ens praedicamentale ta ens transcendentale; izanekoa ta izatekoa, ots, quod in actu est, eta quod in potentia est.

" O R I X E "

Barkatu, A. Intxausti, baiña, zergatik ez saiatu, euskeraz ditugun itz ederrak erabilten, erderazko itz arri elkortu edo "foñil" zantar oriek alde batera utzirik? Euskera garbiz, euskera garbi amorratura io gabe, esan ditezke eunetik laurogei ta emezortzi.

eguzkirik, izarrik. Izate au, izanean ezer ez da-
la ere, oriek baiño bikainkiago erraiñutzen da
gugan, eta Argi artara begira uzten gaitu. Emen
ederki Dabid'ena: Signatum est super nos lumen
vultus tui, Domine.

Izanean zerbait danaz, edo obeki
esan, norbait danaz ere, egizu galde: zer da iza-
tasun ori? Ez dakigu. Gure gorputza berreun zati
egihen ba'lute ere, eta gure anima artatik bakan-
du, inon ez genduke arkituko izan ori. Izate soi-
larekin berdintzen bezala da. Bata beitik gora
bezala asmatzen dugu, gauzetan sorterrotu baliza
bezala; bestea goitik beira, argi aundi batetik
erraiñutuko lizaiguken gisan.

Zer da baiña izan ere ori? Irautea?
Au ez da pitsik, zerbaiten edo norbaiten irau-
tea ez ba'da.

Zerbait, norbait. Izandun danaren
kemen guzien iturri ta iabe dana; Principium
operationum; gizona norbait egiten duna. Gure
norbaitasuna, gure ni au ez da gauza kaxkarra;
aundiz ere aundia da. Ni esan oi dugu askotan
arro arro, beste NI artatik zintziliça gaudela
ahantzirik. Zerbait besterik ez diran izandun o-
riek ez dira urbiltzen ere gure maillara. Ez eta
izadi osoa ere, norbaitasunik gabe.

Ba-da Norbait betidanik, Aristote-
le'k asmatu zuuna. Baiña, gaiñera Iainkoak Berak
bere egia agertarazi zigulako, ba-dira iru Nortzu,
izandun biribil ortan.

Gure buruko gangaraz landa ez da izaterik, izan ere dana baiño. Gu izandun gira. Iainkoa, berriz, izandun biribila da, latifñez esan, undequaquae ens, edo eskoletako latin gogorrean, actus(purus). Ala ere Iainkoa ez da aldian. Nola bait esan bearra daukagu izan ere ba-dala.

"Izatearen esentzia... gaia... kalidadek".

Izateak ez du gairik, ez kerarik (guk kera itza bakarka erabili oi dugu); ez du aitotrik edo doairik, zureak beintzat. Ez al diguzu esan lenbizitik: "zerbait"-a utzi ta goazen gu izatea utsera"?

Izate orri zerbaitasuna edo norbaitasuna kentzen ba'diozu, utsa gelditzen da. Ez da ezertxo ere. Gaiñerako zure galdera guzi oriek alper dituzu.

Zer da, bada, izate ori? Galdegiñen didazu.

Eta, bere baitan ezer ez dalarik, gure baitan gauzarik miragarriena. Erraiñu utsa da, ilargi-argiaren antza du. Izandun biribil dan Arengandik datorkigu. Gure buru-ganbarako izate au betikoa da bere deusezean; erraiñu ori ezarri baitziteken betieratik edozein izatedunetan. Zuk S.Bonaventurarekin esan duzuna datorkit burura.

Izate au norbaitasuna da arrazoidunetan, eta zerbaitasuna arrazoigabeetan. Ez du beste erraizik, ez errorik, ez mamirik, ez etorbururik. Arrigarri da, naski. Ez da olako belardirik, lore baratzarik, oianik, malkorrik, ilargirik,

"Ens eta esse, au da: leenengoak izatean dagoen zerbait ematen digu, eta besteak, "zerbait" orri begiratzeko, izate utsa".

Oker atzi ez ba'dut, ez ote zenuke esan nai ens concretum cum sua forma?, au da, izanduna edo izanez iantzia. Izatea izanez erantzia da; esse metaphysicum adierazten du gurean, ez, izanez iantzia.

"Erderak..., ser esaten du, biak adierazi naiez."

Ez egoki, nere ustez, biak nahasten baititu. Gure aurrek ederki: etre = izatea; ser = izan.

"Izatea ez da atalezkoa".

Egia, eta gogoan idukazu geroko: essentiae sunt indivisibiles, immutabiles, aeternae.

"Izatearen idea gere adimenean dakargu jaiotzetik".

Ez, nere ustez. Gogai ori ez da gurekin batean sortua. Gure adimena tamquam tabula rassa zan gure iaiotzean. Gero, ez dakigu nola, arrazoiketa ezagunik gabe, ondorioka burua nekatu gabe, ialkitzen zaigula idea ori.

"Azter ditzagun, pittin bat bada ere, izatearen erraiak".

Lana artuko duzu. Izateak ez du errairik, ez du mamirik; ez da ezer bere baitan [objective]; gure baitan bakarrean du zer-dana.

"Munduan ez daukagu izatea besterik... Mendiak izate dira, iturriak izate... denok izatea besterik ez gera".

IZATEA AZTERTZEN

(Gure aldizkariaren azken zenbakian, bederatzigarrenean, agertu zan "IZATEAREN AZTERKETAN"-i, beste onekin erantzun dio OXIXE jaunak).

Artikulu bat irakurri dut YAKIN'en, "Izatearen azterketan" [9, 1959, 15], Arantzazu'ko Intxausti'rena. An arrotzen diran auzi asko alde batera utzirik, bati bakarrari elduko diot oraingoa.

"Izatea aztertu nai dut -diño isbeak- ez izakia edo entea esan oi duguna".

Euskeraz erabilikia zan izaki itz au ri iaio baino len, eta ez diñot oker dagonik; baiña nik bestera artzen dut: "de natura entis" esateko.

"Gu geu ere izatez egiñak gera".

Izanez, bai, egiñak gira; -n onek aldia du berekin, "irautea".

ALKAR

IZKETA

errexean ulertuaraziko balezaizkio. Ortarako, metodu egunekoena aztertu ondoren, jatorrena deritzailona aukeratu beza. Gurasoak eskatu dezakete, eskolako maixuak beren semei gogozko zaizkien ikas-lanak eman dezaietela. Sustrai auekin ankazgora dijoazte "monopolio" diralako eskolak, jauntxoak bailiran, bertakoak agintzen baidute. Gurasoen askatasun, jasapen, zuzentasunaren fundamentuak begiratuak bitez.

Estaduari irakaspena eratzea baldin badakio, ez doa baldintzarik gabe, ots, sendi ta Eleizaren eskubidearekin bostekoa estutu dezala. Ori bai, beti auen menpean morroi txintxo antzo. Ikastolak, naiz ta Estadu barrutiko igalia izan, bakarti bizi leiken bizitza daramaiki. Legezko ausardi trebez aurpegi beltza jarri lezaioke.

o o o

o

Saiatu naiz eskuetan erabilidutan lana ausnartzen. Lantxoaren bukaeratik atera dezakegunez, iru ditugu semeen azkeran buru dijoazkigunak: Gurasoak, Eleiza ta Estadua. Bakoitzak bere elburuari segi bezaio.

Iztueta'tar Paulo

Villaro'ko Sakramentinoa

uztea. Guraso ta Eleizaren esku-zabaltzearekin baretasun ederrenean kaieratu diteke.

D.- Estadia edukazioan.

Estadia ba-du edukazioan gar-rantzizko zatia. Gurasoak ez dira aski. Semeen biar eguneko ibillialdietan pentsatzen duten gu-rasoak, jakingarri bearrezkoenak ezin eskuratu dezaizkieketela oartuko dira. Estadia, gurasoen eginbearraren osatzaillea dalarik, alegin beroz babestu, lagundu bezaio.

Lotu natzaio Pio XII'garren esanari: "Egia ez gerala gu izango Estadiaen le-gezko eskubidea azkeran ukatuko dugunik, guztien onerako oinarrietan sendo tinkatzen baida. Beraren izatasunak guraso ta Eleizaren menpeko egin dio. Beraz, zaintzea dagokio".

Estadiaen lenengo eginbearrik nagusia, azkera soroan, babespen lana litzake. Sendi ta Eleizarekin uztartuaz, bide egokiz gaizkierabiltze ta txarkerien trabak deseindu. Gurasoak, argitasun paltaz edo gaiztakeriz, semeen zaindaritza zabartzen dutenian, Estadiaen ordekaritza argi dago. Zenbait aur eguna begiztatu berriak jaso ditu. Onetzaz gainera, beste alderdi protxugarria Estadiaengandik jaulkitzen da. Eskolak agian.

Eskolak, naiz ta bere mixioaren berezitasuna bizi, edukazioaren eskubidea daukaten borondatea jarraitzea beartuak daude. Eskolaren mixioak mandatari soilik besterik ez du adiratzten, inoiz ez gazteen gainetik dagon ikas-etxe edo instituzio antzeko zerbait. Jainko ta ~~gure~~ gainetiko eskupetik datozen agintzak zorrotz ~~gure~~ bear ditu. Orregatik, gurasoen berotasunean ~~gure~~ tutako edukazio su txinpartak, ikastolan su-~~gure~~ etan kixkaldu bedi.

Jakina, gazteeri erakusten zai-~~gure~~ oen ikaskintzak, gurasoen naiarekin joku egitea ~~gure~~ dagokio, bestalde Jainkoagandik datorkien eskubi-~~gure~~ dea ez bailuke garbi erabiliko. Ikas gaiak berez sail, sakonak, badira, ondo legoke maixuak modu